

(ร่าง) แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

จัดทำโดย

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
กระทรวงยุติธรรม

สารบัญ

บทที่ ๑	บทนำ	หน้า	
	๑.๑	หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและความสำคัญในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
	๑.๒	ประเทศไทยและการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
	๑.๓	กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
	๑.๔	ประเด็นหลัก (Key Priority Area) ๔ ประเด็นที่บรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
	๑.๕	ความเชื่อมโยงระหว่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนกับแผนและนโยบายระดับชาติอื่นๆ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Sustainable Development Goals: SDGs)	
	๑.๖	กรอบระยะเวลาบังคับใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
บทที่ ๒	แรงงาน		
	๒.๑	สถานการณ์ในภาพรวม	
	๒.๒	ข้อท้าทาย	
	๒.๓	แผนปฏิบัติการ	
บทที่ ๓	ชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม		
	๓.๑	สถานการณ์ในภาพรวม	
	๓.๒	ข้อท้าทาย	
	๓.๓	แผนปฏิบัติการ	
บทที่ ๔	นักปกป้องสิทธิมนุษยชน		
	๔.๑	สถานการณ์ในภาพรวม	
	๔.๒	ข้อท้าทาย	
	๔.๓	แผนปฏิบัติการ	
บทที่ ๕	การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ		
	๕.๑	สถานการณ์ในภาพรวม	
	๕.๒	ข้อท้าทาย	
	๕.๓	แผนปฏิบัติการ	
บทที่ ๖	การส่งเสริมการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนไปสู่การปฏิบัติ		
	๖.๑	แผนการดำเนินงานระยะสั้น (๒ ปี)	
	๖.๒	แผนการดำเนินงานระยะยาว (๕ ปี)	
บทที่ ๗	การติดตามและประเมินผล		
	๗.๑	กลไกกำกับ ดูแล และติดตามการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
	๗.๒	การประเมินผลแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	

๗.๓	ทิศทางของแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	
-----	---	--

ภาคผนวก

- ก. หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs)
- ข. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแนวทาง จัดทำ ติดตาม และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน
- ค. สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งประกอบด้วยข้อเสนอแนะที่ได้จากภาคส่วนต่างๆ ในช่วงการลงพื้นที่ ข้อเสนอแนะที่ได้รับเป็นหนังสือ ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และข้อเสนอแนะจากคณะทำงานด้านสิทธิมนุษยชนกับบริษัทข้ามชาติและองค์กรธุรกิจอื่นๆ ของสหประชาชาติ (UN Working Group on the issues of human rights and transnational corporations and other business enterprises)
- ง. ตัวอย่างกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs)

หลักการ UNGPs เกิดจากการศึกษาสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนกับการดำเนินธุรกิจทั่วโลกของศาสตราจารย์ John Ruggie ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติด้านสิทธิมนุษยชนกับบริษัทข้ามชาติและองค์กรเอกชน (แต่งตั้งในสมัยนาย Kofi Annan ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ) ซึ่งได้รับการรับรองจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council - HRC) เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๔ ทั้งนี้ หลักการ UNGPs ถือเป็นเอกสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของรัฐ และความรับผิดชอบของภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม หลักการ UNGPs ไม่ถือเป็นตราสารระหว่างประเทศที่ก่อให้เกิดพันธกรณีให้รัฐต้องปฏิบัติตาม ไม่มีสภาพบังคับ หรือมีองค์ระดับระหว่างประเทศที่กำกับดูแลการปฏิบัติตาม ดังนั้น การรับหลักการ UNGPs ไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะโดยรัฐ หรือเอกชน จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความสมัครใจ

หลักการ UNGPs ประกอบด้วยสาระสำคัญจำนวน ๓๑ ข้อ ซึ่งประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน ๓ เสาหลัก ดังนี้

เสาหลักที่ ๑ การคุ้มครอง (Protect) กำหนดหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อ ๑-๑๐) กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิไม่ว่าจะโดยรัฐ หรือบุคคล/องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งรวมถึงภาคธุรกิจเอกชน โดยแม้รัฐจะไม่ต้องรับผิดชอบในการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเอกชน แต่รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการเพื่อให้มีการป้องกัน ลงโทษ และเยียวยา ในกรณีที่เกิดการละเมิดโดยนโยบาย หรือมาตรการ เช่น การอำนวยความสะดวกยุติธรรม อีกทั้งรัฐมีหน้าที่ในการสื่อให้ทราบถึงความคาดหวังต่อภาคเอกชนที่ดำเนินการ หรือจดทะเบียนภายในดินแดนของตนให้เคารพสิทธิมนุษยชน รวมถึงสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ หมายรวมถึง การดำเนินธุรกิจในต่างประเทศของเอกชนจากรัฐนั้นๆ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการดำเนินธุรกิจดังกล่าวมีรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือร่วมให้การสนับสนุนด้วยความเชื่อมโยงระหว่างรัฐ-ธุรกิจ ซึ่งหลักการ UNGPs ข้อ ๔-๖ ยังกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐในการประกันสิทธิในกรณีการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ กรณีรัฐทำสัญญาจ้างเอกชน และกรณีรัฐทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์กับเอกชน (เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง) อาทิ การกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้ในสัญญาระหว่างรัฐ-เอกชน

เสาหลักที่ ๒ การเคารพ (Respect) กำหนดให้บริษัทเอกชนมีความรับผิดชอบในการเคารพสิทธิมนุษยชน (ข้อ ๑๑-๒๔) กล่าวคือ บริษัทเอกชนเคารพสิทธิมนุษยชนโดยการปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศที่มีไว้เพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของคนในประเทศ นอกจากนี้ บริษัทเอกชนยังควรมีความรับผิดชอบในการเคารพสิทธิมนุษยชนซึ่งสามารถกระทำได้ โดยการไม่ละเมิด หรือ หลีกเลี่ยงการละเมิด และการจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยควรตรวจสอบประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิด อีกทั้งดำเนินการเพื่อทำให้ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนนั้นได้รับการบรรเทาหรือแก้ไข กล่าวคือ เอกชนควรมีกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนรอบด้าน (Human Rights Due Diligence) ที่เหมาะสมกับขนาดของกิจการ ความเสี่ยง และผลกระทบจากการดำเนินการ

เสาหลักที่ ๓ การเยียวยา (Remedy) กล่าวคือ ผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคธุรกิจควรเข้าถึงการเยียวยาได้ โดยรัฐมีหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ลงโทษ และแก้ไขสถานการณ์ ซึ่งสามารถทำได้ผ่านกระบวนการยุติธรรม หรือช่องทางอื่นของรัฐ หรือช่องทางที่ไม่เป็นทางการที่รัฐจัดให้ รวมถึงผ่านกลไกรับข้อร้องเรียน โดยบริษัทเอกชนมีความรับผิดชอบในระดับบริษัทในการจัดให้มีกระบวนการ

ปรึกษาหารือ ให้ข้อมูล แจ้งเตือนถึงผลกระทบที่อาจมีต่อบุคคล หรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการมีแนว ทางแก้ไข หรือบรรเทาความทุกข์ที่เกิดจากการกระทำของบริษัท

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับผลกระทบในบริบทของการดำเนินธุรกิจโรหลาย กรณีสื่อ สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและการ รวมกลุ่ม การมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจการสาธารณะ สิทธิแรงงาน สิทธิชุมชน การเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรม การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผลกระทบจากโครงการลงทุนหรือพัฒนาขนาดใหญ่ ซึ่งรวมถึง เขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิที่ดิน สิทธิสุขภาพ สิทธิในสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การเลือกปฏิบัติ และ สถานการณ์กลุ่มเปราะบางที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยธุรกิจ อาทิ สตรี เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ กลุ่มชาติพันธุ์ แรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTI)

การปฏิบัติตามหลักการ UNGPs ถือเป็นส่งเสริมให้มีการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่าง ครอบคลุมและสอดคล้องตามสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศต่างๆ ที่รัฐเป็นภาคี นอกจากนี้ พัฒนาการของการหารือและการตีความประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในเวทีระหว่างประเทศและประเทศ ต่างๆ ในบริบทที่ต่างกัน ส่งผลให้มีการนำเสนอแนวคิดอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันด้วย เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคม ของภาคธุรกิจ (Corporate Social Responsibility – CSR) การดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืน (Sustainable Business) การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs)

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามหลักการ UNGPs เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ สหประชาชาติจึงได้มีนโยบายสนับสนุนให้ประเทศสมาชิก จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิ มนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) โดยใช้หลักการ UNGPs เป็น ต้นแบบเพื่อกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ และพัฒนากลไกในการนำหลักการ UNGPs ไปสู่การปฏิบัติในแต่ละ ประเทศ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงของประเทศ ทั้งนี้ รัฐจะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ ประเมินช่องว่าง (Gap) อันเป็นสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประเมินผลความก้าวหน้าของแผนปฏิบัติ การฯ อย่างเป็นระบบ และต้องทบทวนและปรับปรุงแผนปฏิบัติการฯ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ เสมอ

๑.๒ ประเทศไทยและการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เกิดขึ้นจากความริเริ่มของรัฐบาล ที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ จำเป็น และเร่งด่วนในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลจาก การประกอบธุรกิจ สืบเนื่องจากการที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ต่อรัฐบาล ถึงแนวทางการจัดตั้งกลไกหรือกำหนดภารกิจเพื่อกำกับดูแลการลงทุนในต่างประเทศของผู้ลงทุน สัญชาติไทยให้เคารพต่อหลักการพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนโดยนำหลักการ UNGPs มาเป็นกรอบในการ ดำเนินการ ดังปรากฏในรายงานสองฉบับ ฉบับแรก คือ กรณีการดำเนินงานของธุรกิจน้ำตาล และฉบับที่สอง คือ กรณีการดำเนินงานโครงการทำเรื่อน้ำลึกและเขตเศรษฐกิจทวาย ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ความตั้งใจจริงของรัฐบาลในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลสืบเนื่องจากการ ประกอบธุรกิจนั้น เห็นได้จากการให้คำมั่นโดยสมัครใจ (Voluntary Pledge) ในช่วงการทบทวนสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยตามกระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ ๒ สมัยที่ ๒๕ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙ โดยรัฐบาลได้ยืนยันว่าจะส่งเสริมหลักการสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจ รวมทั้ง ได้ตอบรับข้อเสนอแนะของประเทศสวีเดน ซึ่งเสนอให้ประเทศไทยพัฒนา รับรอง และบังคับใช้แผนปฏิบัติการ ระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเพื่อปฏิบัติตามหลักการ UNGPs ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้

ตอบรับข้อเสนอแนะและให้คำมั่นโดยสมัครใจดังกล่าวแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำ “แผนการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ไทยตอบรับและคำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR” โดยพิจารณากิจกรรม กรอบระยะเวลา และหน่วยงานรับผิดชอบที่มีความเหมาะสมกับข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็น จากนั้นได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีมติเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ เห็นชอบร่างแผนการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ไทยตอบรับและคำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR โดยในส่วนของประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนตามที่ได้ให้คำมั่นโดยสมัครใจและตอบรับข้อเสนอแนะไว้ คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ พร้อมทั้งกำกับให้เร่งปฏิบัติตามแผนดังกล่าว ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เหตุที่รัฐบาลมอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ที่รับผิดชอบงานด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงสนธิสัญญาและกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) กลไก UPR อื่นๆ ยังเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำ ขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผล แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอีกด้วย

๑.๓ กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้เริ่มดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ โดยที่ผ่านมาได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังนี้

(๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแนวทาง จัดทำ ติดตาม และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

กระทรวงยุติธรรม ได้มีคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ ๕๕๗/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแนวทาง จัดทำ ติดตาม และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน โดยมีอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นประธาน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน เป็นต้น ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา กำหนดแนวทาง การจัดทำ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการตามแผนฯ ส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ นำแผนฯ ไปปฏิบัติ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามแผนฯ และปรับปรุงแผนฯ ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการดำเนินงานให้สอดคล้องตามหลักการสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานตามหลักการ UNGPs และการจัดทำ แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงได้มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ขึ้นใหม่ เป็นคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ ๘๙/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแนวทาง จัดทำ ติดตาม และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน โดยองค์ประกอบพื้นฐานและอำนาจหน้าที่ยังคงเหมือนเดิม แต่ได้เพิ่มเติมผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ด้วย ทั้งนี้ ที่ผ่านมา คณะกรรมการฯ ได้จัดประชุมร่วมกันเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

(๒) การจัดประชุมระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Dialogue on Business and Human Rights) ครั้งที่ ๑

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ร่วมกับผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights : AICHR) สมาคมเครือข่ายโกลบอล คอมแพ็ค ประเทศไทย มูลนิธิมานุษยะ และเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อกระบวนการ UPR จัดการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๙ เพื่อ (๑) เปิดตัวการดำเนินงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการของกระทรวงยุติธรรม (๒) สร้างความตระหนักเกี่ยวกับหลักการ UNGPs (๓) แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของภาคส่วนต่างๆ (๔) วางแผนการขับเคลื่อนงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนร่วมกับทุกภาคส่วน สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมฯ กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้นำไปประมวล เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาและสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเบื้องต้นในภาคธุรกิจ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

(๓) การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในระดับพื้นที่ (First Regional Consultation)

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights : AICHR) สมาคมเครือข่ายโกลบอล คอมแพ็ค ประเทศไทย มูลนิธิมานุษยะ และเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อกระบวนการ UPR ลงพื้นที่ระดับภูมิภาค ๔ ภูมิภาค (เชียงใหม่ – ขอนแก่น – ระยอง-สงขลา) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในแต่ละภูมิภาค โดยการจัดประชุมร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและธุรกิจ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ ฯลฯ ทั้งนี้ การประชุมในแต่ละภูมิภาคจะเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน กล่าวคือ การประชุมจะเริ่มด้วยการสร้างความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อให้ทราบถึงหลักการพื้นฐานของ UNGPs การดำเนินงานของภาครัฐและภาคธุรกิจ เพื่อขับเคลื่อนหลักการ UNGPs แผนการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้แทนภาคประชาสังคมในพื้นที่ จากนั้น ในช่วงท้ายของการประชุมจะเป็นการแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายถึงสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ข้อห่วงกังวล พร้อมทั้งได้ขอให้แต่ละกลุ่มพิจารณาคัดเลือกประเด็นสำคัญลำดับต้น ๓ ประเด็นในพื้นที่ซึ่งควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

(๔) การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights : AICHR) มูลนิธิมานุษยะ และเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อกระบวนการ UPR จัดการประชุมฯ ระหว่างวันที่ ๑ – ๓ กันยายน ๒๕๖๐ ณ โรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญแทนจากประเทศต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการขับเคลื่อนหลักการ UNGPs และแนวทางในการประเมินสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

(๕) การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๒

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights : AICHR) มูลนิธิมานุษยยะ และเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อกระบวนการ UPR จัดการประชุมฯ ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ - ๑ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมดิ เอ็มเมอร์ลด์ กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายผลการศึกษาศานการณัฎรจกักับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยของภาคประชาสังคม ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรายงานฯ รวมทั้งได้รวบรวมประเด็นที่ได้รับการสะท้อนในที่ประชุมเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนต่อไป

(๖) การรับรองการเยือนของคณะทำงานด้านสิทธิมนุษยชนกับบริษัทข้ามชาติและองค์กรธุรกิจอื่นๆ ของสหประชาชาติ (UN Working Group on the issues of human rights and transnational corporations and other business enterprises)

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับกรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ รับรองการเยือนของคณะทำงานสหประชาชาติฯ ในช่วงระหว่างวันที่ ๒๖ มีนาคม - ๔ เมษายน ๒๕๖๑ โดยคณะทำงานสหประชาชาติฯ ได้หารือร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค (สงขลา เชียงใหม่ ขอนแก่น สมุทรสาคร) เพื่อติดตามสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของไทย จากนั้น ได้ออกรายงานสรุปผลการเยือนไทยเบื้องต้น รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนไทยให้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มองว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนทั้งในชั้นการเตรียมการ การรับรองการเยือน การหารือร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ซึ่งกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้นำข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะดังกล่าวไปประมวลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

(๗) การประชุมเพื่อวิพากษ์ร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในระดับพื้นที่ (Second Regional Consultation)

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ร่วมกับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประมวลข้อมูลสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนที่ได้จากการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลในระดับภูมิภาค การประชุมหารือร่วมกับภาคส่วนต่างๆ การเยือนของคณะทำงานสหประชาชาติฯ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการกำหนดแนวทาง จัดทำ ติดตามและประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ในช่วงปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑ มาประมวล และจัดทำร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน จากนั้น ได้ร่วมกันลงพื้นที่ระดับภูมิภาค ๕ ภูมิภาค (ระยอง-สงขลา-เชียงใหม่ - ขอนแก่น -กรุงเทพฯ) เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้วิพากษ์ร่างแผนปฏิบัติการฯ เพื่อจะได้รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ มาประกอบการปรับปรุงร่างแผนปฏิบัติการฯ ต่อไป

(๘) การรับฟังความเห็นต่อร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนผ่านทางเว็บไซต์กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และไปรษณีย์

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้นำร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ขึ้นสู่เว็บไซต์กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อให้สาธารณชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น โดยมีกำหนดตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์แสดงความคิดเห็น หรือจัดส่งข้อเสนอแนะทางไปรษณีย์ได้ เพื่อจะได้นำข้อคิดเห็นต่างๆ ไปประกอบการปรับปรุงร่างแผนปฏิบัติการฯ ต่อไป

(๙) การหารือร่วมกับผู้แทนหน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทยเพื่อวิพากษ์ร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) จัดเวทีการหารือเกี่ยวกับร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ร่วมกับผู้แทนจากหน่วยงานสหประชาชาติในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ สำนักงานสหประชาชาติ ทั้งนี้ ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ซึ่งกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะได้นำไปประกอบการปรับปรุงร่างแผนปฏิบัติการฯ ต่อไป

(๑๐) การหารือร่วมกับภาคประชาสังคมเพื่อรับฟังความเห็นต่อร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงการต่างประเทศ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) และสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights: OHCHR) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “บทบาทของภาคประชาสังคมต่อการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมไมด้า ดอนเมือง กรุงเทพฯ เพื่อให้ภาคประชาสังคมได้วิพากษ์ร่างแผนปฏิบัติการฯ ซึ่งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุม จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปปรับปรุงร่างแผนปฏิบัติการฯ ต่อไป (อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๑.๔ ประเด็นหลัก (Key Priority Area) ที่บรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ตามแนวทางชี้แนะของ UNGP รัฐควรกำหนดประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญเร่งด่วนของประเทศ สำหรับแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกับธุรกิจของประเทศไทยนั้น ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ อาทิ รายงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ¹ ผลการลงพื้นที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ² แลกเปลี่ยนผลการเยือนของคณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน³ และจากรายงานของภาคประชาสังคม⁴ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นเร่งด่วน ที่เห็นว่า รัฐบาลไทยควรดำเนินการในลำดับต้น ประกอบด้วย 4 เรื่อง ดังนี้

- 1) การคุ้มครองสิทธิแรงงาน
- 2) การคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน

¹ <http://nhrc.or.th/NHRCT-Work/Examination-reports.aspx> และ [http://nhrc.or.th/NHRCT-Work/Annual-reports-\(1\).aspx](http://nhrc.or.th/NHRCT-Work/Annual-reports-(1).aspx)

² ได้แก่ จังหวัดระยอง ขอนแก่น เชียงใหม่ สงขลา และกรุงเทพมหานคร

³ แลกเปลี่ยนผลการเยือนของคณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในการเยือนประเทศไทย เมื่อ 4 เมษายน 2561 ระบุถึงประเด็นปัญหาหลายประการ เช่น การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การให้ความคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การค้ามนุษย์และการใช้แรงงานบังคับ การให้ความคุ้มครองแรงงานข้ามชาติและคนพิการ การเลือกปฏิบัติทางเพศและปัญหากระบวนการเยียวยา ทั้งทางศาลและช่องทางอื่น

⁴ ตัวอย่างเช่น รายงานความเสี่ยงด้านธรรมาภิบาล สังคมและสิ่งแวดล้อม กับระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงของธนาคารสนับสนุนโดย มูลนิธิมันพัฒนา พฤษภาคม 2561 และรายงานการลงทุนโดยตรงของไทยในต่างประเทศ: ผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมและการละเมิดสิทธิมนุษยชน จัดทำโดย The Makong Butterfly (คณะทำงานติดตามความรับผิดชอบในการลงทุนข้ามพรมแดน (ETO Watch), 2561
สถานะ ณ วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

- 3) การปกป้องนักสิทธิมนุษยชน
- 4) การลงทุนข้ามแดนของธุรกิจไทย

ซึ่งพบว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต้นดังกล่าว มีลักษณะ รูปแบบ และกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ในส่วนของผู้ถูกละเมิด มีทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ในส่วนลักษณะของการละเมิด ที่มีทั้งการเลือกปฏิบัติ การปฏิบัติที่ต่ำลัทธิที่กฎหมายรองรับ การเพิกเฉยหรือละเลยต่อการเคารพสิทธิบุคคลหรือสังคม หรือกรณีของผู้ละเมิด ซึ่งมีทั้งระดับผู้ประกอบการรายย่อยไปจนถึงธุรกิจข้ามพรมแดน นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีผลมาจากการบังคับใช้กฎหมาย ช่องว่างของกฎหมาย รวมทั้งช่องทางการเยียวยาสำหรับผู้เสียหาย ในบางประเด็น

๑.๕ ความเชื่อมโยงระหว่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กับแผนและนโยบายระดับชาติอื่นๆ รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Sustainable Development Goals: SDGs)

การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP) ครั้งนี้ มีได้จัดทำขึ้นเป็นแผนโดยเอกเทศแต่อย่างไร แต่จะให้ความสำคัญกับความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนนโยบายฉบับอื่นของประเทศไทย กล่าวได้ว่า แผน NAP มีส่วนช่วยที่จะขับเคลื่อนให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนนโยบายที่สำคัญของประเทศ ให้สัมฤทธิ์ผลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

5.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี⁵

แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน จะสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ กล่าวคือ

(1) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมุ่งเน้นที่การสร้างเสริมให้เด็กมีทักษะการเรียนรู้และทักษะการทำงานที่สร้างสรรค์และการมีสุขภาพที่ดี โดยแผน NAP จะเป็นกลไกผลักดันการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับทุกรูปแบบ เพื่อให้เด็กมีโอกาสอยู่ในโรงเรียนมากกว่าโรงงาน สามารถพัฒนาทักษะทางสมองและร่างกายให้แข็งแรง

(2) การสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม โดยที่แผน NAP มุ่งแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติด้านสิทธิแรงงานและการประกอบอาชีพ โดยอาศัยเหตุทางเพศ ความพิการด้านร่างกายหรือเหตุอื่น เพื่อสร้างความเสมอภาคให้กับประชาชนในการเข้าถึงโอกาสการทำงาน

(3) การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแผน NAP ได้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การดำเนินโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องทำแผนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยเน้นถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของภาคธุรกิจ ทั้งการประกอบธุรกิจภายในหรือการลงทุนข้ามพรมแดน ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าวเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง และในกรณีที่ได้รับผลกระทบก็จะต้องรับการเยียวยาอย่างเป็นธรรมโดยไม่ล่าช้า และ

(4) การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ ที่มีเป้าหมายให้เป็น “ภาครัฐของประชาชนและเพื่อประชาชน” โดยแผน NAP เป้าหมายรวมถึงการให้หน่วยงานของรัฐสร้างหรือปรับปรุง

⁵ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 6 การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

กลไกการร้องทุกข์และการเยียวยาให้มีประสิทธิภาพ มีกลไกการติดตามและรายงานผลให้กับประชาชนผู้ร้องเรียนโดยอาศัยเทคโนโลยีสำหรับเป็นช่องทางสื่อสารเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว

5.2 แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ปี 2557-2561

แม้ว่าแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ซึ่งมีระยะเวลาครอบคลุมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561 จะมีได้รับรองหลักการ UNGP ไว้ แต่ก็ไม่ได้เน้นย้ำถึงความรับผิดชอบภาคเอกชนที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชน โดยแผนฉบับที่ 3 นี้ ได้กล่าวถึงบทบาทของ ISO 26000 และ Corporate Social Responsibility (CSR) ด้วย นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่พนักงานในองค์กรธุรกิจของตนด้วย⁶

สำหรับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4 ซึ่งจะใช้สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2561-2566 นั้น กำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องกำหนดเรื่องหลักการชี้แนะของ UNGP และแผนปฏิบัติระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP) ไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ด้วย

5.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)⁷

แม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะมีได้กล่าวถึงภาคธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเอาไว้โดยตรง แต่ได้มีการย้ำถึงหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรธุรกิจเอกชนว่า ยังขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ⁸ จึงควรส่งเสริมการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility)⁹ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เกี่ยวกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและกำหนดตัวชี้วัดธุรกิจที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มขึ้น¹⁰

5.4 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)¹¹ เป็นแนวทางของสหประชาชาติ เพื่อต่อยอดจากการประชุมการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ Millenium Development

⁶ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา 2556, หน้า 153

⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก 30 เมษายน 2559

⁸ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564), หน้า 60

⁹ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564), หน้า 78

¹⁰ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564), หน้า 67

¹¹ SDGs ใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของประเทศสมาชิกตั้งแต่กันยายน 2558 ถึงสิงหาคม 2573 รวมระยะเวลา 15 ปี ครอบคลุมเนื้อหาเป้าหมาย 17 ประการ คือ ขจัดความ ขจัดความหิวโหย ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ความเท่าเทียมทางการศึกษา ความเท่าเทียมทางเพศ น้ำสะอาดและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน เข้าถึงพลังงานที่ทันสมัยยั่งยืน ส่งเสริมงานอย่างมีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งเสริมอุตสาหกรรมและสนับสนุนนวัตกรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ทำให้เมืองและชุมชนมีความยั่งยืน การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นสันติสุข ยุติธรรม และสร้างสถาบันอันเป็นที่พึงของส่วนรวม มีประสิทธิผล เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Goals (MDGs) ซึ่งแผน NAP จะสอดคล้องกับทิศทางและกรอบในการพัฒนาประเทศไทย ภายใต้กลไกคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นในปี 2556¹² เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและการกำหนดนโยบายของประเทศให้ครอบคลุมทั้งสามมิติคือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ให้บรรลุเป้าหมายตาม SDGs ซึ่งสอดคล้องกับแผน NAP ทั้งสามมิติเช่นกันคือ มิติทางสังคม ได้แก่ประเด็นเรื่องการคุ้มครองปกป้องสิทธิมนุษยชน มิติทางเศรษฐกิจ ได้แก่ประเด็นแรงงาน และมิติทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ประเด็นเรื่องการลงทุนข้ามพรมแดน ฉะนั้นแผนปฏิบัติการระดับชาตินี้ก็สอดคล้องกับเป้าหมายของ SDGs

นอกจากนี้แล้ว จากดัชนี SDGs Index Dashboards ประจำปี 2561ซึ่งจัดทำโดยเครือข่ายทางออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Solutions Network) ได้จัดประเทศไทยให้อยู่อันดับที่ 59¹³ จากเดิมปีที่แล้วอยู่อันดับ 55 จากประเทศทั้งหมด 156 ประเทศ นั้น พบว่าเป้าหมายที่เป็นปัญหา ได้แก่ ความเท่าเทียมทางเพศ การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และไม่แบ่งแยก ซึ่งหาก ประเทศไทยนำหลักการชี้แนะของ UNGP และแผนปฏิบัติการระดับชาติมาเป็นกรอบการทำงาน จะมีส่วนช่วยยกระดับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ในเป้าหมายที่เป็นปัญหาข้างต้น ให้มีสถานะดีขึ้นได้ในอนาคต เนื่องจากแผนปฏิบัติการนี้ได้กำหนดปัญหาเร่งด่วนของประเทศไทยสอดคล้องกับเป้าหมายที่เป็นปัญหา

๑.๖ กรอบระยะเวลาบังคับใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกำหนดแนวทาง จัดทำ และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กำหนดให้การดำเนินงานแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยมีระยะเวลา 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ซึ่งมีระยะเวลา 5 ปีเช่นเดียวกัน โดยจะเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2562-2566 รวมทั้ง กรอบการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2565 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 65 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนอื่นๆ ที่มีอยู่ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายต่อไป

¹² ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. 2556 ราชกิจจานุเบกษา 24 กรกฎาคม 2556 โดย กพย. มีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ให้ครอบคลุมทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและบูรณาการและเป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมี คณะอนุกรรมการ ประกอบด้วยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

¹³ SDGs Index Dashboards Report 2018, pp.420-421

บทที่ ๒
แรงงาน

๒.๑ สถานการณ์ในภาพรวม

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๒.๒ ข้อท้าทาย

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๒.๓ แผนปฏิบัติการ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖)

เสาที่ ๑ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครอง (Protect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๒ หน้าที่ของภาคธุรกิจในการเคารพ (Respect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๓ หน้าที่ของรัฐ และภาคธุรกิจในการเยียวยา (Remedy)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

บทที่ ๓
ชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๓.๑ สถานการณ์ในภาพรวม

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๓.๒ ข้อท้าทาย

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๓.๓ แผนปฏิบัติการ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖)

เสาที่ ๑ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครอง (Protect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๒ หน้าที่ของภาคธุรกิจในการเคารพ (Respect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๓ หน้าที่ของรัฐ และภาคธุรกิจในการเยียวยา (Remedy)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

บทที่ ๓
ชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๔
นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

๔.๑ สถานการณ์ในภาพรวม

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๔.๒ ข้อท้าทาย

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๔.๓ แผนปฏิบัติการ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖)

เสาที่ ๑ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครอง (Protect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๒ หน้าที่ของภาคธุรกิจในการเคารพ (Respect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๓ หน้าที่ของรัฐ และภาคธุรกิจในการเยียวยา (Remedy)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

บทที่ ๕
การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ

๕.๑ สถานการณ์ในภาพรวม

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๕.๒ ข้อท้าทาย

(อยู่ระหว่างดำเนินการ)

๕.๓ แผนปฏิบัติการ (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖)

เสาที่ ๑ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครอง (Protect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๒ หน้าที่ของภาคธุรกิจในการเคารพ (Respect)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

เสาที่ ๓ หน้าที่ของรัฐ และภาคธุรกิจในการเยียวยา (Remedy)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

บทที่ ๖

การส่งเสริมการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนไปสู่การปฏิบัติ

๖.๑ แผนการดำเนินงานระยะสั้น (๒ ปี)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

๖.๒ แผนการดำเนินงานระยะยาว (๕ ปี)

ลำดับที่	ประเด็น/ วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด (ถ้ามี)

บทที่ ๗

การติดตามและประเมินผล

๗.๑ กลไกกำกับ ดูแล และติดตามการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ในขั้นต้นของการปฏิบัติตามแผน NAP และยังมีได้จัดตั้งกลไกการตรวจสอบเป็นอย่างอื่น ให้คณะกรรมการกำหนดแนวทางจัดทำ ติดตาม และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบติดตามและประเมินผลว่าหน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนดำเนินการสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการระดับชาติ

๗.๒ การประเมินผลแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการกำหนดแนวทางจัดทำ ติดตาม และประเมินผลตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ต้องจัดทำรายงานประจำปี เพื่อเสนอต่อรัฐบาล (กรม.) และเผยแพร่ต่อสาธารณะ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนทุก ๒ ปี โดยนำรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแผนปฏิบัติการฯ ในฉบับต่อไป

๗.๓ ทิศทางของแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน